ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 26ης Σεπτεμβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων – Οδηγία 89/391/ΕΟΚ – Γενικές υποχρεώσεις στον τομέα της προστασίας της ασφάλειας και της υγείας – Παράλληλες εθνικές διαδικασίες – Απόφαση διοικητικού δικαστηρίου της οποίας το δεδικασμένο δεσμεύει το ποινικό δικαστήριο – Χαρακτηρισμός συμβάντος ως "εργατικού ατυχήματος" – Αποτελεσματικότητα της προστασίας των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται με την οδηγία 89/391 – Άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δικαίωμα δικαστικής ακροάσεως – Πειθαρχική δίωξη κατά δικαστή υπηρετούντος στα τακτικά δικαστήρια σε περίπτωση μη τηρήσεως αποφάσεως συνταγματικού δικαστηρίου η οποία αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-792/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Curtea de Apel Braşov (εφετείο Braşov, Ρουμανία) με απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 23 Δεκεμβρίου 2022, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά του

MG,

παρισταμένων των:

Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea,

LV,

CRA,

LCM,

SC Energotehnica SRL Sibiu,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen (εισηγητή), Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, T. von Danwitz, P. G. Xuereb και A. Kumin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Ράντος

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea, εκπροσωπούμενη από την D. Câmpean,

– η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις R. Antonie, E. Gane, και A. Rotăreanu,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις A. Armenia και D. Recchia,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Απριλίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία (ΕΕ 1989, L 183, σ. 1), καθώς και του άρθρου 31, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κινηθείσας κατά του MG βάσει των κατηγοριών της μη τηρήσεως των νόμιμων μέτρων για την ασφάλεια και την υγεία κατά την εργασία και της ανθρωποκτονίας εξ αμελείας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/391 έχει ως εξής:

«[Εκτιμώντας] ότι εξακολουθούν να υπάρχουν υπερβολικά πολλά εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες, ότι πρέπει να ληφθούν ή να βελτιωθούν, χωρίς καθυστέρηση, προληπτικά μέτρα για τη διαφύλαξη της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, ώστε να εξασφαλισθεί ένα καλύτερο επίπεδο προστασίας».

4 Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία έχει ως αντικείμενο την εφαρμογή μέτρων για την προαγωγή της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία.

2. Προς το σκοπό αυτό, περιέχει γενικές αρχές σχετικά με την πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων και την προστασία της ασφάλειας και της υγείας, την εξάλειψη των συντελεστών

κινδύνου και ατυχημάτων, την ενημέρωση, τη διαβούλευση, την ισόρροπη συμμετοχή σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές, την κατάρτιση των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους, καθώς και τους κανόνες για την εφαρμογή των γενικών αυτών αρχών.»

5 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλιστεί η υπαγωγή των εργοδοτών, των εργαζομένων και των εκπροσώπων των εργαζομένων στις νομικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.»

6 Το άρθρο 5 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενική διάταξη», ορίζει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Ο εργοδότης υποχρεούται να εξασφαλίζει την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων ως προς όλες τις πτυχές της εργασίας.»

Το ρουμανικό δίκαιο

Ο ποινικός κώδικας και ο κώδικας ποινικής δικονομίας

7 Το άρθρο 350 του Codul penal (ποινικού κώδικα), το οποίο φέρει τον τίτλο «Μη τήρηση των νόμιμων μέτρων για την ασφάλεια και την υγεία κατά την εργασία», προβλέπει τα εξής:

«(1) Όποιος δεν τηρεί τις υποχρεώσεις και τα μέτρα που προβλέπονται στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών μέχρι τριών ετών ή με χρηματική ποινή, εάν λόγω της μη τήρησης των υποχρεώσεων και των μέτρων αυτών προκαλείται άμεσος κίνδυνος εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας.

[…]

(3) Οι πράξεις των παραγράφων 1 και 2 τιμωρούνται με φυλάκιση τριών μηνών μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή όταν τελούνται εξ αμελείας.»

8 Το άρθρο 192 του ποινικού κώδικα, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ανθρωποκτονία εξ αμελείας», ορίζει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Η ανθρωποκτονία εξ αμελείας λόγω μη τήρησης των νομοθετικών διατάξεων ή των μέτρων προφύλαξης που προβλέπονται για την άσκηση επαγγέλματος ή επιτηδεύματος ή για την άσκηση συγκεκριμένης δραστηριότητας τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή δύο έως επτά ετών. Αν η παράβαση των νομοθετικών διατάξεων ή των μέτρων προφύλαξης συνιστά αυτοτελές έγκλημα, εφαρμόζονται οι κανόνες περί συρροής εγκλημάτων.»

9 Το άρθρο 52 του Codul de procedură penală (κώδικα ποινικής δικονομίας) ορίζει, στις παραγράφους 1 και 2, τα ακόλουθα:

«(1) Το ποινικό δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί παντός προκαταρκτικού ζητήματος για τη διάγνωση της υποθέσεως, έστω και αν, ως εκ της φύσεώς του, το προκαταρκτικό ζήτημα εμπίπτει στην αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου, εκτός από τις περιπτώσεις που δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία των δικαστικών αρχών.

(2) Το ποινικό δικαστήριο κρίνει επί του προκαταρκτικού ζητήματος σύμφωνα με τους κανόνες και τα αποδεικτικά μέσα που ισχύουν για τον τομέα στον οποίο αυτό εμπίπτει.»

Ο νόμος περί της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία

10 Το άρθρο 5 του Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă (νόμου 319/2006 περί της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία), της 14ης Ιουλίου 2006 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 646, της 26ης Ιουλίου 2006) (στο εξής: νόμος περί της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία), με τον οποίο μεταφέρεται στην εσωτερική έννομη τάξη η οδηγία 89/391, ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, νοείται ως: […]

[…]

g) εργατικό ατύχημα: βίαιη σωματική βλάβη ή επαγγελματική ασθένεια λόγω οξείας δηλητηρίασης που επέρχονται κατά την εκτέλεση της εργασίας ή κατά την εκπλήρωση των επαγγελματικών καθηκόντων και προκαλούν προσωρινή ανικανότητα για εργασία επί τουλάχιστον τρεις ημερολογιακές ημέρες, αναπηρία ή θάνατο·

[…]».

11 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου προβλέπει τα ακόλουθα:

«Ο εργοδότης πρέπει να εξασφαλίζει ότι παρέχεται σε κάθε εργαζόμενο κατάλληλη και επαρκής εκπαίδευση στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία, ιδίως υπό μορφή εξειδικευμένων πληροφοριών και οδηγιών για τον τόπο και τη θέση εργασίας του:

[…]

b) σε περίπτωση αλλαγής καθηκόντων ή μεταθέσεως […]·

[…]».

12 Το άρθρο 22 του ως άνω νόμου έχει ως εξής:

«Κάθε εργαζόμενος οφείλει να εκτελεί την εργασία του σύμφωνα με την κατάρτιση και την προετοιμασία του, καθώς και σύμφωνα με τις οδηγίες που λαμβάνει από τον εργοδότη του, κατά τρόπο ώστε να μην εκθέτει σε κινδύνους ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας τον εαυτό του ή άλλα πρόσωπα που ενδέχεται να επηρεαστούν από τις πράξεις ή παραλείψεις του στο πλαίσιο της εργασίας του.»

13 Σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου, οι κατά τόπον αρμόδιες επιθεωρήσεις εργασίας υποχρεούνται να διενεργούν έρευνα σε περίπτωση συμβάντος το οποίο είχε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, τον θάνατο του θύματος. Κατά το άρθρο 29, παράγραφος 2, του συγκεκριμένου νόμου, το πόρισμα της έρευνας καταχωρίζεται σε ειδική έκθεση.

Οι ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας

14 Οι cerințele minime de securitate și sănătate pentru utilizarea în muncă de către lucrători a echipamentelor de muncă (ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας για τη χρήση εξοπλισμού εργασίας από τους εργαζόμενους κατά την εργασία), οι οποίες καθορίσθηκαν με την Hotărârea Guvernului nr. 1146/2006 (απόφαση 1146/2006 της Κυβερνήσεως), της 30ής Αυγούστου 2006 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 815, της 3ης Οκτωβρίου 2006), προβλέπουν τα εξής:

«3.3.2.1. Στις ηλεκτρικές εγκαταστάσεις και στους ηλεκτρικούς εξοπλισμούς εργασίας, η προστασία από την ηλεκτροπληξία με άμεση επαφή εξασφαλίζεται με τεχνικά μέτρα τα οποία συμπληρώνονται από οργανωτικά μέτρα. […]

3.3.2.3. Η προστασία από την ηλεκτροπληξία με άμεση επαφή εξασφαλίζεται με τα ακόλουθα οργανωτικά μέτρα:

a) οι επεμβάσεις στις ηλεκτρικές εγκαταστάσεις (αποκαταστάσεις βλαβών, επισκευές, συνδέσεις κ.λπ.) πρέπει να εκτελούνται μόνον από εξειδικευμένους ηλεκτρολόγους, αδειοδοτημένους και εκπαιδευμένους για τις συγκεκριμένες εργασίες·

b) οι επεμβάσεις πρέπει να εκτελούνται σύμφωνα με έναν από τους τύπους εργασίας·

[…]

e) για κάθε επέμβαση σε ηλεκτρικές εγκαταστάσεις πρέπει να δίνονται οδηγίες εργασίας·

3.3.2.4. Οι επεμβάσεις σε εγκαταστάσεις, μηχανήματα, εξοπλισμούς και συσκευές που χρησιμοποιούν ηλεκτρική ενέργεια επιτρέπονται μόνο σύμφωνα με τους ακόλουθους τύπους εργασίας:

[…]

d) προφορικές εντολές (DV),

[…]

3.3.23.1. Στην περίπτωση των ηλεκτρικών εγκαταστάσεων ή εξοπλισμών εργασίας επί των οποίων εκτελούνται εργασίες με ή χωρίς διακοπή τάσης, πρέπει να χρησιμοποιούνται ηλεκτρομονωτικά μέσα προστασίας. […]

3.3.23.4. Οι εργασίες χωρίς διακοπή τάσης σε ηλεκτρικές εγκαταστάσεις και ηλεκτρικούς εξοπλισμούς πρέπει να εκτελούνται από προσωπικό αδειοδοτημένο για εργασία υπό τάση.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Στις 5 Σεπτεμβρίου 2017 ηλεκτρολόγος ο οποίος ήταν μισθωτός εργαζόμενος της SC Energotehnica SRL Sibiu (στο εξής: Energotehnica) απεβίωσε λόγω ηλεκτροπληξίας κατά την εκτέλεση εργασιών σε εξωτερικό φωτιστικό σώμα τοποθετημένο σε στύλο χαμηλής τάσεως ευρισκόμενο σε αγροτική εκμετάλλευση.

16 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι ο MG, επίσης μισθωτός εργαζόμενος της Energotehnica, ήταν υπεύθυνος για την οργάνωση της εργασίας, την καθοδήγηση του προσωπικού και τη λήψη των μέτρων για τη διασφάλιση των συστημάτων ασφαλείας κατά την εργασία και του εξοπλισμού προστασίας.

17 Κατόπιν του εν λόγω θανάτου, διεξήχθησαν δύο διαδικασίες όσον αφορά το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβάν, συγκεκριμένα δε, αφενός, διενεργήθηκε διαδικασία διοικητικής έρευνας από την Inspecția Muncii (επιθεώρηση εργασίας, Ρουμανία) κατά της Energotehnica και, αφετέρου, ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά του MG για μη τήρηση των νόμιμων μέτρων ασφάλειας κατά την εργασία και για ανθρωποκτονία εξ αμελείας.

18 Όσον αφορά, πρώτον, τη διοικητική έρευνα, η επιθεώρηση εργασίας, με την από 9ης Σεπτεμβρίου 2019 έκθεση έρευνας, χαρακτήρισε το συμβάν ως «εργατικό ατύχημα» κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας.

19 Κατόπιν τούτου, η Energotehnica άσκησε ένδικη προσφυγή διοικητικής διαφοράς ενώπιον του Tribunalul Sibiu (πρωτοδικείου Σίμπιου, Ρουμανία), ζητώντας την ακύρωση της ως άνω εκθέσεως έρευνας.

20 Με απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2021, το εν λόγω δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την επίμαχη έκθεση έρευνας καθόσον έκρινε, αντιθέτως προς τον νομικό χαρακτηρισμό τον οποίο είχε προκρίνει η επιθεώρηση εργασίας, ότι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβάν δεν συνιστούσε εργατικό ατύχημα.

21 Το ένδικο μέσο που άσκησε η επιθεώρηση εργασίας κατά της ανωτέρω αποφάσεως απορρίφθηκε ως κατ' ουσίαν αβάσιμο με απόφαση του Curtea de Apel Alba Iulia (εφετείου Alba Iulia, Ρουμανία) της 14ης Ιουνίου 2021.

22 Αφετέρου, όσον αφορά την ποινική δίωξη που ασκήθηκε κατά του MG, βάσει του κατηγορητηρίου της Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea (εισαγγελίας πρωτοδικών Rupea, Ρουμανία) της 31ης Ιουλίου 2020, ο εν λόγω κατηγορούμενος παραπέμφθηκε ενώπιον του Judecătoria Rupea (πλημμελειοδικείου Rupea, Ρουμανία).

23 Στο κατηγορητήριο το οποίο συνέταξε, η εν λόγω εισαγγελία επισήμανε ότι στις 5 Σεπτεμβρίου 2018, περί ώρα 18.00, ο MG έδωσε στο θύμα την εντολή να εκτελέσει εργασίες επισκευής του ως άνω φωτιστικού σώματος χωρίς να έχουν ληφθεί μέτρα ασφάλειας και υγείας κατά την εργασία, ήτοι ανάθεση των εργασιών επισκευής σε αδειοδοτημένο προς τούτο προσωπικό ευρισκόμενο πάντοτε υπό την επίβλεψη του MG. Ως εκ τούτου, το θύμα εκτέλεσε τις εν λόγω εργασίες χωρίς να διακόψει την τάση του ηλεκτρικού ρεύματος και χωρίς να χρησιμοποιήσει ηλεκτρομονωτικά γάντια προστασίας.

24 Οι έλκοντες δικαιώματα εκ του θύματος παρέστησαν ως πολιτικώς ενάγοντες ενώπιον του ως άνω δικαστηρίου, ζητώντας να υποχρεωθούν ο MG και η Energotehnica, ως αστικώς υπεύθυνη για τις πράξεις του MG, να αποκαταστήσουν τη ζημία που υπέστησαν οι πολιτικώς ενάγοντες και να τους καταβάλουν χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης.

25 Με απόφαση της 24ης Δεκεμβρίου 2021, το Judecătoria Rupea (πλημμελειοδικείο Rupea) απάλλαξε τον MG από τις ποινικές κατηγορίες και απέρριψε την πολιτική αγωγή που είχαν ασκήσει οι έλκοντες δικαιώματα εκ του θύματος. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι

υφίστατο εύλογη αμφιβολία ως προς το αν ο MG έδωσε εντολή προς εκτέλεση εργασίας στο θύμα και, αφετέρου, ότι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβάν επήλθε μετά το πέρας του ωραρίου εργασίας, οπότε δεν μπορούσε να χαρακτηρισθεί ως εργατικό ατύχημα.

26 Η εισαγγελία του πλημμελειοδικείου Rupea και οι έλκοντες δικαιώματα εκ του θύματος άσκησαν έφεση κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του Curtea de Apel Brașov (εφετείου Brașov, Ρουμανία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

27 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά το ρουμανικό δίκαιο, όπως ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της νομολογίας του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία), η απόφαση του διοικητικού δικαστηρίου δεσμεύει το ποινικό δικαστήριο καθόσον έχει περιβληθεί την ισχύ του δεδικασμένου. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, συγκεκριμένα, ότι το ζήτημα αν το συμβάν που προκάλεσε τον θάνατο του θύματος συνιστά «εργατικό ατύχημα», κατά την έννοια του νόμου περί της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία, αποτελεί προκαταρκτικό ζήτημα, κατά την έννοια του άρθρου 52 του κώδικα ποινικής δικονομίας.

28 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι το Curtea Constituțională (Συνταγματικό Δικαστήριο) έκρινε, με απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2021, ότι οι (εν ευρεία εννοία) πολιτικές αποφάσεις με τις οποίες τα δικαστήρια αποφαίνονται επί τέτοιων προκαταρκτικών ζητημάτων έχουν απόλυτη ισχύ δεδικασμένου.

29 Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, κατά συνέπεια, δεσμεύεται από τις κρίσεις του διοικητικού δικαστηρίου, το οποίο αρνήθηκε να χαρακτηρίσει το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβάν ως εργατικό ατύχημα, κατά την έννοια του ρουμανικού δικαίου.

30 Κατά το αιτούν δικαστήριο, όμως, η ισχύς δεδικασμένου την οποία έχει περιβληθεί ο συγκεκριμένος χαρακτηρισμός το εμποδίζει να αποφανθεί επί της ποινικής ή αστικής ευθύνης των ποινικώς διωκομένων, δεδομένου ότι ο εν λόγω χαρακτηρισμός αποτελεί συστατικό στοιχείο της αξιόποινης πράξεως επί της οποίας καλείται να αποφανθεί το δικαστήριο αυτό.

31 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει συναφώς ότι οι πολιτικώς ενάγοντες στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας δεν είχαν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις απόψεις τους ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου, καθόσον διάδικοι στο πλαίσιο της διοικητικής δίκης ήταν μόνον η Energotehnica και η επιθεώρηση εργασίας.

32 Η ως άνω αδυναμία του αιτούντος δικαστηρίου να αποφανθεί επί του ζητήματος αν στοιχειοθετείται ποινική ή αστική ευθύνη, μολονότι οι διάδικοι στο πλαίσιο των δύο διαδικασιών δεν είναι οι ίδιοι, παραβιάζει την αρχή της ευθύνης του εργοδότη και την αρχή της προστασίας των εργαζομένων, οι οποίες κατοχυρώνονται στο άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, και στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του άρθρου 31, παράγραφος 1, του Χάρτη.

33 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Curtea de Apel Brașov (εφετείο Brașov) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν η αρχή της προστασίας των εργαζομένων και η αρχή της ευθύνης του εργοδότη, οι οποίες κατοχυρώνονται στο άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, και στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας [89/391], η οποία μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον [νόμο περί της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία], σε συνδυασμό με το άρθρο 31, παράγραφος 1, του[Χάρτη], την έννοια ότι αντιτίθενται σε ρύθμιση όπως η εφαρμοστέα στην υπόθεση της

κύριας δίκης, [όπως έχει ερμηνευθεί] με απόφαση του εθνικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, βάσει της οποίας το διοικητικό δικαστήριο δύναται, κατόπιν αιτήματος του εργοδότη και στο πλαίσιο κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας με αντίδικο μόνον την κρατική διοικητική αρχή, να αποφανθεί τελεσιδίκως ότι ένα συμβάν δεν αποτελεί εργατικό ατύχημα κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας και, συνεπώς, να εμποδίσει το ποινικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί είτε κατόπιν άσκησης ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα κατά του υπευθύνου εργαζομένου είτε κατόπιν άσκησης πολιτικής αγωγής κατά του εν λόγω εργοδότη ως αστικώς υπεύθυνου στο πλαίσιο της ποινικής δίκης και κατά του υπαλλήλου του, να εκδώσει διαφορετική απόφαση όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του εν λόγω συμβάντος ως εργατικού ατυχήματος, [χαρακτηρισμό] που συνιστά συστατικό στοιχείο των ποινικώς διωκόμενων αδικημάτων (ελλείψει του οποίου δεν μπορεί να καταγνωστεί ούτε η ποινική ούτε η σχετική αστική ευθύνη), λαμβανομένου υπόψη του δεδικασμένου της τελεσίδικης αποφάσεως του διοικητικού δικαστηρίου;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης [στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα], έχει η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση ή πρακτική βάσει της οποίας τα τακτικά εθνικά δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις του εθνικού Συνταγματικού Δικαστηρίου και δεν δύνανται, εξ αυτού του λόγου και με κίνδυνο διαπράξεως πειθαρχικού παραπτώματος, να αφήσουν αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη τη νομολογία που απορρέει από τις αποφάσεις αυτές, ακόμη και αν εκτιμούν, υπό το πρίσμα αποφάσεως του Δικαστηρίου, ότι η εν λόγω νομολογία αντιβαίνει στο άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, και στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391 του Συμβουλίου, που μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον [νόμο περί της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία], σε συνδυασμό με το άρθρο 31, παράγραφος 1, του [Χάρτη];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

34 Η Ρουμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαράδεκτα.

35 Όσον αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, η ως άνω κυβέρνηση προβάλλει συναφώς ότι το αιτούν δικαστήριο έχει επιληφθεί εφέσεως ασκηθείσας στο πλαίσιο διαδικασίας η οποία φορά τη στοιχειοθέτηση της ποινικής ευθύνης εργαζομένου και όχι εργοδότη, δεδομένου ότι ο δεύτερος έχει απλώς την ιδιότητα του αστικώς υπευθύνου στο πλαίσιο της ποινικής υποθέσεως. Κατά τη Ρουμανική Κυβέρνηση, όμως, η οδηγία 89/391 αφορά αποκλειστικώς την υποχρέωση που υπέχουν οι εργοδότες να διασφαλίζουν την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων ως προς όλες τις πτυχές της εργασίας, καθώς και την ευθύνη των εργοδοτών σε περίπτωση μη τηρήσεως της συγκεκριμένης υποχρεώσεως. Ως εκ τούτου, η έννομη σχέση επί της οποίας καλείται να αποφανθεί το αιτούν δικαστήριο δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας. Υπό τις συνθήκες αυτές, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο.

36 Όσον αφορά το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, η Ρουμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι αυτό στερείται αυτοτέλειας, διότι εξαρτάται από την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, οπότε πρέπει επίσης να απορριφθεί ως απαράδεκτο.

37 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ευθύς εξαρχής ότι εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης να εκτιμήσει την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως και το λυσιτελές των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο, τα οποία θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Ως εκ τούτου, εφόσον το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία ή το κύρος κανόνα του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει κατ' αρχήν να απαντήσει, εκτός αν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, αν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, αν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα (απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2024, Unedic, C-125/23, EU:C:2024:163, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

38 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι έλκοντες δικαιώματα εκ του θύματος παρέστησαν ως πολιτικώς ενάγοντες ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου ζητώντας να υποχρεωθούν ο κατηγορούμενος και ο εργοδότης σε αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν οι πολιτικώς ενάγοντες. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η διαφορά της κύριας δίκης δεν αφορά τον εργοδότη και ότι το ζήτημα που εγείρεται με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι υποθετικής φύσεως. Εξάλλου, το ζήτημα αν το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε δυνατότητα διοικητικού δικαστηρίου να αποφανθεί, κατά τρόπο δεσμευτικό για ποινικό δικαστήριο, επί του χαρακτηρισμού συμβάντος ως «εργατικού ατυχήματος», κατά το ρουμανικό δίκαιο, έχει καθοριστική σημασία για την έκβαση της ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαδικασίας.

39 Ως εκ τούτου, τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα είναι παραδεκτά.

Επί της ουσίας

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

40 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 31 του Χάρτη και με την αρχή της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως έχει ερμηνευθεί από το συνταγματικό δικαστήριο του συγκεκριμένου κράτους μέλους, βάσει της οποίας η τελεσίδικη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου όσον αφορά τον χαρακτηρισμό συμβάντος ως «εργατικού ατυχήματος» έχει ισχύ δεδικασμένου το οποίο δεσμεύει το ποινικό δικαστήριο, σε περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω ρύθμιση δεν παρέχει στους έλκοντες δικαιώματα εκ του εργαζομένου που υπήρξε θύμα του συμβάντος δυνατότητα δικαστικής ακροάσεως στο πλαίσιο καμίας εκ των δικών με αντικείμενο την ύπαρξη εργατικού ατυχήματος.

41 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί [απόφαση της 13ης Ιουνίου 2024, Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy (Τρέχον κόστος ενέργειας), C-266/23, EU:C:2024:506, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

42 Προς τούτο, το Δικαστήριο μπορεί να συναγάγει από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο, ιδίως δε από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης τα οποία χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης. Επιπλέον, το Δικαστήριο ενδέχεται να χρειαστεί να λάβει υπόψη κανόνες του δικαίου της Ένωσης τους οποίους δεν μνημόνευσε το εθνικό δικαστήριο στο προδικαστικό ερώτημά του [απόφαση της 25ης Απριλίου 2024, PAN Europe (Closer), C-308/22, EU:C:2024:350, σκέψη 86 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

43 Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι και το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, είναι κρίσιμο προκειμένου να δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα.

44 Όσον αφορά την οδηγία 89/391, από το άρθρο 1, παράγραφος 1, αυτής, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της δέκατης αιτιολογικής σκέψεώς της, προκύπτει ότι αντικείμενο της εν λόγω οδηγίας είναι η εφαρμογή προληπτικών μέτρων τα οποία αποσκοπούν να προαγάγουν τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία προκειμένου να διασφαλισθεί καλύτερο επίπεδο προστασίας.

45 Η εν λόγω οδηγία περιέχει, όπως διευκρινίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, αυτής, γενικές αρχές που αφορούν, μεταξύ άλλων, την πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων και την προστασία της ασφάλειας και της υγείας, την εξάλειψη των συντελεστών κινδύνου και ατυχημάτων, καθώς και τους κανόνες για την εφαρμογή των συγκεκριμένων αρχών.

46 Επιπλέον, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391 ορίζει ότι ο εργοδότης υποχρεούται να προφυλάσσει την ασφάλεια και να διασφαλίζει την υγεία των εργαζομένων ως προς όλες τις πτυχές της εργασίας.

47 Όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο στη σκέψη 41 της αποφάσεως της 14ης Ιουνίου 2007, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-127/05, EU:C:2007:338), η εν λόγω διάταξη υποχρεώνει τον εργοδότη να εξασφαλίζει στους εργαζομένους ένα εργασιακό περιβάλλον ασφαλές, υποχρέωση της οποίας το περιεχόμενο εξειδικεύεται από τα άρθρα 6 έως 12 της οδηγίας και από πλείονες ειδικές οδηγίες που προβλέπουν τα προληπτικά μέτρα τα οποία πρέπει να λαμβάνονται σε ορισμένους ειδικούς τομείς της παραγωγής.

48 Το Δικαστήριο έχει κρίνει, πάντως, ότι η εν λόγω διάταξη απλώς θεσπίζει γενική υποχρέωση ασφάλειας την οποία υπέχει ο εργοδότης, χωρίς να προσδιορίζει οποιασδήποτε μορφής ευθύνη (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2007, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, C-127/05, EU:C:2007:338, σκέψη 42).

49 Συνεπώς, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 39 των προτάσεών του και όπως υποστηρίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οδηγία 89/391, μολονότι μνημονεύει την αρχή της ευθύνης του εργοδότη και επιβάλλει γενικές υποχρεώσεις σχετικά με την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων σε όλες τις πτυχές της εργασίας, δεν περιλαμβάνει καμία ειδική διάταξη σχετικά με τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν τα ένδικα βοηθήματα τα οποία έχουν ως σκοπό να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του εργοδότη που δεν τήρησε τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις.

50 Ομοίως, το άρθρο 31 του Χάρτη, στο οποίο παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, μολονότι προβλέπει, στην παράγραφο 1, ότι «[κ]άθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε συνθήκες εργασίας οι οποίες σέβονται την υγεία, την ασφάλεια και την αξιοπρέπειά

του», δεν περιλαμβάνει πάντως διευκρινίσεις ως προς τους δικονομικούς κανόνες οι οποίοι διέπουν τα μέσα ένδικης προστασίας που ασκούνται σε περίπτωση μη διασφαλίσεως της προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων.

51 Δεδομένου ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν εναρμονίζει τις διαδικασίες που έχουν εφαρμογή προκειμένου να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του εργοδότη σε περίπτωση μη τηρήσεως των απαιτήσεων του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391, οι εν λόγω διαδικασίες απόκεινται στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, κατ' εφαρμογήν της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις υποκείμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση δικαιωμάτων που παρέχονται από το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 11ης Απριλίου 2024, Air Europa Líneas Aéreas, C-173/23, EU:C:2024:295, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

52 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, ελλείψει σχετικής ρυθμίσεως της Ένωσης, στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών εναπόκειται να ορίσει τους λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής της αρχής του δεδικασμένου, βάσει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών, τηρουμένων πάντως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ., C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 21 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

53 Ειδικότερα, όταν τα κράτη μέλη καθορίζουν τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν τα ένδικα βοηθήματα με τα οποία εξασφαλίζεται η προστασία των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει της οδηγίας 89/391, πρέπει να εγγυώνται την τον σεβασμό του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής και πρόσβασης σε αμερόληπτο δικαστήριο, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη και αποτελεί επιβεβαίωση της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Επομένως, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι συγκεκριμένοι κανόνες που διέπουν την άσκηση των μέσων έννομης προστασίας λόγω παραβάσεως των υποχρεώσεων που προβλέπονται στη συγκεκριμένη οδηγία δεν επηρεάζουν δυσανάλογα το προβλεπόμενο στο άρθρο 47 του Χάρτη δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2023, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, C-132/21, EU:C:2023:2, σκέψεις 50 και 51).

54 Το ως άνω δικαίωμα αποτελείται από πλείονα στοιχεία, μεταξύ των οποίων καταλέγεται, ιδίως, το δικαίωμα ακροάσεως. Το Δικαστήριο έχει κρίνει συναφώς ότι θα ήταν ασύμβατο με το θεμελιώδες δικαίωμα για αποτελεσματική δικαστική προστασία το να στηρίζεται δικαστική απόφαση σε πραγματικά περιστατικά και έγγραφα των οποίων οι ίδιοι οι διάδικοι ή ένας εξ αυτών δεν μπόρεσαν να λάβουν γνώση και επί των οποίων δεν είχαν, συνεπώς, τη δυνατότητα να τοποθετηθούν [πρβλ. απόφαση της 25ης Απριλίου 2024, NW και PQ (Διαβαθμισμένες πληροφορίες), C-420/22 και C-528/22, EU:C:2024:344, σκέψη 106 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

55 Οσάκις, όμως, ποινικό δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί αστικής ευθύνης λόγω των πραγματικών περιστατικών που προσάπτονται στον κατηγορούμενο, το δικαίωμα ακροάσεως των διαδίκων που ζητούν να καταλογισθεί τέτοια ευθύνη δεν θα γινόταν σεβαστό εάν αυτοί δεν είχαν τη δυνατότητα να λάβουν θέση επί μιας αναγκαίας προϋποθέσεως για τη στοιχειοθέτηση της συγκεκριμένης ευθύνης πριν το επιληφθέν της υποθέσεως δικαστήριο αποφανθεί οριστικώς

επί της εν λόγω προϋποθέσεως. Πράγματι, σε τέτοια περίπτωση, η δυνατότητα των διαδίκων να αναπτύξουν ενώπιον δικαστηρίου τις απόψεις τους ως προς την ευθύνη του εργοδότη θα στερούνταν κάθε πρακτικής αποτελεσματικότητας.

56 Τούτο θα συνέβαινε αν η προκρινόμενη λύση ως προς τη συγκεκριμένη προϋπόθεση καθοριζόταν από απόφαση που δεσμεύει το δικαστήριο το οποίο καλείται να αποφανθεί επί της εν λόγω ευθύνης και έχει εκδοθεί από άλλο δικαστήριο, ενώπιον του οποίου οι διάδικοι δεν είχαν δυνατότητα παραστάσεως και δεν διέθεταν, τουλάχιστον, ουσιαστική δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους.

57 Αντιθέτως, σε περίπτωση κατά την οποία οι διάδικοι είχαν τέτοιο δικαίωμα και, ειδικότερα, ουσιαστική δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους, το γεγονός ότι δεν άσκησαν το δικαίωμα αυτό στερείται σημασίας.

58 Εν προκειμένω, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να διακριβώσει αν οι έλκοντες δικαιώματα εκ του θύματος, πολιτικώς ενάγοντες στο πλαίσιο της ποινικής δίκης, είχαν δικαίωμα ακροάσεως ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου όσον αφορά, ειδικότερα, τον οριστικό χαρακτηρισμό του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβάντος ως «εργατικού ατυχήματος».

59 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με την αρχή της αποτελεσματικότητας και με το άρθρο 47 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως έχει ερμηνευθεί από το συνταγματικό δικαστήριο του συγκεκριμένου κράτους μέλους, βάσει της οποίας η τελεσίδικη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου όσον αφορά τον χαρακτηρισμό συμβάντος ως «εργατικού ατυχήματος» έχει ισχύ δεδικασμένου το οποίο δεσμεύει το ποινικό δικαστήριο που καλείται να αποφανθεί επί της αστικής ευθύνης εκ των προσαπτόμενων στον κατηγορούμενο πραγματικών περιστατικών, σε περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω ρύθμιση δεν παρέχει στους έλκοντες δικαιώματα εκ του εργαζομένου που υπήρξε θύμα του συμβάντος δυνατότητα δικαστικής ακροάσεως στο πλαίσιο καμίας εκ των δικών με αντικείμενο την ύπαρξη εργατικού ατυχήματος.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

60 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους βάσει της οποίας τα τακτικά εθνικά δικαστήρια δεν δύνανται, επ' απειλή ασκήσεως πειθαρχικής διώξεως κατά των μελών τους, να αφήνουν αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστες τις αποφάσεις του συνταγματικού δικαστηρίου του συγκεκριμένου κράτους μέλους, ακόμη και αν εκτιμούν, λαμβανομένης υπόψη της εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνείας, ότι οι εν λόγω αποφάσεις προσβάλλουν τα δικαιώματα που αντλούν οι πολίτες από την οδηγία 89/391.

61 Επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι ο εθνικός δικαστής που έχει ασκήσει την ευχέρεια την οποία του παρέχει το άρθρο 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ οφείλει, κατά περίπτωση, να μην εφαρμόζει τις εκτιμήσεις ανώτερου εθνικού δικαστηρίου, αν κρίνει, λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας που έδωσε το Δικαστήριο, ότι οι εκτιμήσεις αυτές δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης, αφήνοντας ενδεχομένως ανεφάρμοστο τον εθνικό κανόνα που τον υποχρεώνει να

συμμορφώνεται προς τις αποφάσεις του ανώτερου δικαστηρίου [απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

62 Συναφώς, η ως άνω λύση έχει, μεταξύ άλλων, εφαρμογή όταν τακτικό δικαστήριο δεσμεύεται από απόφαση εθνικού συνταγματικού δικαστηρίου την οποία θεωρεί αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης [πρβλ. απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 76 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

63 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να πράττουν ό,τι είναι δυνατό εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του εσωτερικού δικαίου και εφαρμόζοντας τις αναγνωρισμένες από το δίκαιο αυτό μεθόδους ερμηνείας, προκειμένου να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της οικείας οδηγίας και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία αυτή. Η εν λόγω απαίτηση περί σύμφωνης ερμηνείας περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να τροποποιούν, αν παρίσταται ανάγκη, την πάγια νομολογία τους σε περίπτωση που αυτή στηρίζεται σε ερμηνεία του εθνικού δικαίου η οποία δεν συμβιβάζεται με τους σκοπούς της εκάστοτε οδηγίας (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, σκέψεις 59 και 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

64 Όσον αφορά τη στοιχειοθέτηση ενδεχόμενης πειθαρχικής ευθύνης εθνικού δικαστή, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση ή πρακτική που επιτρέπει να στοιχειοθετείται πειθαρχική ευθύνη εθνικού δικαστή για κάθε περίπτωση μη συμμορφώσεως προς τις αποφάσεις εθνικού συνταγματικού δικαστηρίου [πρβλ. απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 87 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

65 Βεβαίως, όσον αφορά την πειθαρχική ευθύνη που είναι δυνατόν να υπέχουν οι δικαστές των τακτικών δικαστηρίων σε περίπτωση μη συμμορφώσεως προς τις αποφάσεις εθνικού συνταγματικού δικαστηρίου, η προάσπιση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων δεν μπορεί, μεταξύ άλλων, να έχει ως συνέπεια να αποκλείεται παντελώς η στοιχειοθέτηση, σε ορισμένες όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, της πειθαρχικής ευθύνης δικαστή λόγω των δικαστικών αποφάσεων που εξέδωσε, όπως είναι οι περιπτώσεις σοβαρών και όλως ασύγγνωστων συμπεριφορών εκ μέρους των δικαστών [πρβλ. απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

66 Ωστόσο, είναι ουσιώδες, προκειμένου να διαφυλαχθεί η εν λόγω ανεξαρτησία, να μη διατρέχουν οι δικαστές τακτικών δικαστηρίων τον κίνδυνο πειθαρχικών διαδικασιών ή κυρώσεων επειδή άσκησαν τη δυνατότητα προσφυγής στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητά τους [πρβλ. απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψεις 83 έως 85 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

67 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους βάσει της οποίας τα τακτικά εθνικά δικαστήρια δεν δύνανται, επ' απειλή ασκήσεως πειθαρχικής διώξεως κατά των μελών τους, να αφήνουν αυτεπαγγέλτως

ανεφάρμοστες τις αποφάσεις του συνταγματικού δικαστηρίου του συγκεκριμένου κράτους μέλους, ακόμη και αν εκτιμούν, λαμβανομένης υπόψη της εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνείας, ότι οι εν λόγω αποφάσεις προσβάλλουν τα δικαιώματα που αντλούν οι πολίτες από την οδηγία 89/391.

Επί των δικαστικών εξόδων

68 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με την αρχή της αποτελεσματικότητας και με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

έχουν την έννοια ότι:

αντιτίθενται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως έχει ερμηνευθεί από το συνταγματικό δικαστήριο του συγκεκριμένου κράτους μέλους, βάσει της οποίας η τελεσίδικη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου όσον αφορά τον χαρακτηρισμό συμβάντος ως «εργατικού ατυχήματος» έχει ισχύ δεδικασμένου το οποίο δεσμεύει το ποινικό δικαστήριο που καλείται να αποφανθεί επί της αστικής ευθύνης εκ των προσαπτόμενων στον κατηγορούμενο πραγματικών περιστατικών, σε περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω ρύθμιση δεν παρέχει στους έλκοντες δικαιώματα εκ του εργαζομένου που υπήρξε θύμα του συμβάντος δυνατότητα δικαστικής ακροάσεως στο πλαίσιο καμίας εκ των δικών με αντικείμενο την ύπαρξη εργατικού ατυχήματος.

2) Η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης

έχει την έννοια ότι:

αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους βάσει της οποίας τα τακτικά εθνικά δικαστήρια δεν δύνανται, επ' απειλή ασκήσεως πειθαρχικής διώξεως κατά των μελών τους, να αφήνουν αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστες τις αποφάσεις του συνταγματικού δικαστηρίου του συγκεκριμένου κράτους μέλους, ακόμη και αν εκτιμούν, λαμβανομένης υπόψη της εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνείας, ότι οι εν λόγω αποφάσεις προσβάλλουν τα δικαιώματα που αντλούν οι πολίτες από την οδηγία 89/391.

(υπογραφές)